

Overweging van kerstavond 24 december 2003

In het kerstverhaal komen nogal wat personages voor. Een keizer, een landvoogd, een zekere Jozef en Maria. En zelfs engelen. En met die engelen sta je als vader elk jaar weer voor het probleem, om die prachtige engel, met sjerp, vertegenwoordiger van een heel koor, om die engel dus, maar weer in de stal opgehangen te krijgen. Waarna je ook nog voor de taak staat om uit te leggen, wat het betekent wat er op die sjerp staat: gloria in excelsis Deo.

Een vriend van mij mat de kwaliteit van een film altijd af aan de vraag, of de filmmaker de moeite had genomen, om kinderen mee te laten spelen, al was het maar met een hoepeltje op de achtergrond. Want kinderen horen bij het leven. Zij horen er dus bij.

En zie, mijn vriend kan vanavond tevreden zijn: ons kerstverhaal voldoet helemaal aan deze eis. Behalve de keizer, de landvoogd, de engel, de herders, Maria en Jozef doet er inderdaad een kind mee. Ja, die evangelist Lucas had al door, wat onze reclamemakers heden in de praktijk brengen. Laat een peuter, wat wankele pasjes doen in zachte, goedsluitende luiers en de vertedering slaat toe. Laat een zuigeling naar koek happen, na eerst op wrede wijze de speen uit zijn mondje te hebben laten ploffen en de aandacht is gewonnen. Nederland gaat aan de koek.

Wat dat betreft heeft Lucas het goed gedaan. Neem, een kind, wat doeken en een kribbe en al voor minstens 2000 jaar ben je in de kerstnacht verzekerd van hartverwarmend klokgebeier in de kerstnacht, maar niet eerder dan nadat het rinkelen van de kassa in de week voor kerstmis verstomd is. Kerken zullen uit hun voegen barsten en wel zodanig, dat ooit een pastoor eens begin december een bord voor zijn kerk zette met de tekst: vermijd de drukte met kerstmis, kom nu al naar de kerk. Maar dat is natuurlijk een zuur grapje van een overspannen en gefrustreerde pastoor, die te zeer lijdt onder de lege kerkbanken door het jaar heen. Die niet wil begrijpen, dat een mensenhart met kerstmis volstroomt met warmte, en niet meer wil begrijpen, dat juist op deze avond de hang naar liefde, vrede, medemenselijkheid en geborgenheid de mens overvalt. En laten we wel wezen: als het op een avond als deze niet gebeurt, wanneer dan nog wel?

Al met al heeft Lucas met zijn verhaal heel wat teweeg gebracht. Dat hartverscheurende, maar ook hartverwarmende verhaal, waar ook nog een os en een ezel zijn toegevoegd. En een alles overziende hooghartige kameel, met de aanleg tot reflectie en bekering, zoals we hoorden.

Er zijn echter in het verhaal nog een paar figuren in het spel, waar ik niet zo goed raad mee weet. Er schijnt, behalve dat kindje met gouden krullen en lieflijke blauwe ogen nog een ander kind geboren te zijn. Een beetje vreemde naam heeft het: Redder zie ik hier staan. Ook wel Christus en Immanuel. Niet alleen moeten vaders een engel in de kerststal aan het zweven krijgen, nu moeten er ook al twee kinderen in die kribbe. Immanuel moet daar in, maar de plaats is al ingenomen door dat kindje met helblauwe oogjes en krulletjes, en dikke armpjes van welgedaanheid, dat daar zo heerlijk ligt in de warme ademdamp van de os.

Dat kindje dat al eeuwenlang zo velen in de kerstnacht op de been brengt, gelovigen, maar ook ongelovigen. Dat kind, willen we dat wel kwijt. Al moeten we onszelf eens afvragen: is dit het kerstkind?

En zo staande voor deze keuze, welk kind leg ik in de kribbe, kunnen we plotseling tot de ontdekking komen, dat er nog iemand genoemd wordt. God heet die, want zo staat er: de herders keerden terug, terwijl zij God verheerlijkten. Wat heeft God er nu weer mee te maken. Waarom moet die er nu weer zo nodig bij. Hebben we eindelijk eens een goed verhaal, met een kind en met herders, nou moet God er weer bij om het gecompliceerd te maken.

Hebben we de engel eigenlijk aan het hangen gekregen, staan we nog steeds voor de keuze van het kind, moeten we ook weer een hoekje vinden voor God in de kerststal.

Wie ligt er bij ons in de kribbe, dat was dus de vraag.

Het is wel vervelend, maar de volgende vraag dient zich al aan: Waar staan wij zelf in de kerststal?

Willen we de grote afwezige zijn? Absoluut niet. We zijn er niet voor niets vanavond en dat heeft heel wat voeten in de aarde gehad. De schoenen van de kleinen moesten gepoetst en de hoofden van de "groters" in de goede richting gezet, om ze ook mee te krijgen. Want Kerstmis vieren zonder kerk, nee dat gaat niet.

Nee de rol van de grote afwezige is voor ons zoals we hier zijn echt niet weggelegd.

Willen we de os zijn? Vast niet, want de os en de ezel vormen samen een berucht koppel. In het Hebreeuws klinkt os en ezel als sjoer-we-chamoer, later verbasterd tot schorriemorrie. Nee, dank je, liever een ander. Maar de os is zo slecht nog niet. Hij is er ooit bij gezet, om de woorden van de profeet Jesaja in de stal te laten klinken: een os kent tenminste zijn meester, maar Israël kent de Heer niet. Die rol van os moet een van ons toch doen. Hij blijft. Jullie willen niet?

Dan moet je maar herder worden. Maar dan wel zo'n herder van het kerstverhaal. Niet zo'n herdertje, dat de achttiende eeuw ervan heeft gemaakt. Zittend aan een rustig voortkabbellend beekje, zoet spelend op zijn schalmei of fluitje, omringd door liefvallige herderinnetjes.

Nee deze herders zijn rauwe kerels, ongetwijfeld met een goed hart voor hun kudde, maar vloekend wakker geworden bij zoveel herrie in de lucht. Ze hebben vast naar een flink stuk hout gegrepen of naar hun steenslinger. Rot geschrokken zijn ze zich. Waar is de insluiper. En dat allemaal om een kindje! Midden in de nacht wakker gemaakt voor een kindje. Nou onze lieve prinses Catharina-Amalia is toevallig overdag geboren, maar als het 's nachts was gekomen, hadden ze jullie er wakker voor moeten maken met 101 saluutschoten overal in den lande?

Maar nu maken we op onze beurt ook weer onze eigen herder. Terug naar de bron van Lucas.

Wat weten we zeker? Dat ze op pad gegaan zijn. En wat er in die stal gebeurd is met die herders: we weten het niet, althans de evangelist laat ons er naar raden. Die confrontatie met het kind in de kribbe: hij zegt er niets van. Dit zien is genoeg om verder te vertellen, wat ze al gehoord hebben. Horen en zien is voor hun genoeg, om God te loven en te verheerlijken.

Omdat u in de kerstal niet de grote afwezige wil zijn en ook de os niet, omdat u ook niet allemaal Maria en Jozef kunt wezen, omdat ik persoonlijk kameel wil zijn, moet u maar herder zijn. Zo'n herder die in beweging is gekomen. U moet dan op zoek gaan naar het kerstkind.

Op zoek, op zoek naar het Kerstkind, werd hier zo'n 25 jaar geleden gezongen door het Kerstkoor van de Zuid-Wester o.l.v. meester Hans en het is nu dat de werkelijke diepte van deze eenvoudige woorden betekenis krijgt. Want het gaat niet zozeer om het vinden van een kerststalletje en een kindje in een kribbe, maar veeleer om de vraag: Welk kind ligt er bij ons in de kribbe? En waar is onze plek?

Hoe het verder met de herders van Bethlehem is gegaan, vertelt de geschiedenis niet. Ze zijn uit het zicht geraakt. Ik meen hun geestelijke kinderen te kennen: vissers in Galilea zijn die geworden. Maar in ieder geval kan het toch niet zo zijn, dat ze na deze nacht tot de orde van alledag zijn overgegaan. Het zou menselijke zijn dat wel, want hoe gaat het na de komst van een nieuwgeborene, als we zelf op kraamvisite zijn geweest. Onze belangstelling loopt terug. Het kleine vertedert, maar daarna wordt het kleine groot. En dan geldt de verzuchting van Simon Carmiggelt: kleine kinderen zijn leuk, maar waar komen die grote krenge toch vandaan?

Na de kraamvisite wensen we de ouders geluk en voorspoed met de opvoeding en denken: het is hun pakkie an.

Het kind, waarvoor we vanavond te hoop zijn gelopen, dat we dus zoeken, zal nog heel wat last bezorgen aan zijn ouders en omgeving. Wat dacht u van eventjes als twaalfjarige achterblijven in de tempel, wat dacht u van tegen zijn ouders zeggen: wie is mijn familie als ze hem tot de orde menen te roepen. Het zo op de spits drijven in de strijd voor het Koninkrijk Gods, dat de dood er wel op moet volgen. Nee, het kindje met de gouden krullen, zal deze snel verliezen en zal nog heel wat last bezorgen. Zijn gedrag zal tegenspraak oproepen. Een hedendaags schrijver zegt: Hij loopt al 2000 jaar met ons mee. Hij achtervolgt je en laat je niet los, die man uit Nazareth.

Wij allen die hier aanwezig zijn en allen die vanavond waar ook ter wereld op zoek zijn naar het Kerstkind, zullen er rekening mee moeten houden, dat ze ook vast zullen zitten aan zijn levensloop tot aan zijn dood aan toe. En dan nog verder.

Wensen wij elkander toe, dat wij het kerstkind zullen vinden. Maar we zullen op zoek moeten gaan. En dat jullie zoekers zijn, dat hebben jullie laten zien, doordat jullie hier zijn. Ontkennen helpt niet meer...

Ook jullie vinden, dat we op zoek moeten naar het kerstkind, omdat we allemaal op zoek zijn naar vrede in ons hart en vrede voor deze wereld. Omdat we allemaal op zoek zijn naar jaloom. Omdat we het verlangen daarnaar vanavond op kerstavond sterker voelen dan ooit.

We zoeken naar het kerstkind, omdat we weten dat zijn komst op aarde, met de vrede die wij zoeken, alles maar dan ook alles te maken heeft.

Amen

Kerstdacht 2003.

Peter Werkhoven